

AUTORĖS PASTABA

„Meilės laišką“ pradėjau rašyti 1998-aisiais, prieš dvi dešimtis metų. Sėkmingai išleidusi kelis romanus panorau parašyti trilerį apie pramanytą Britanijos karališkosios šeimos aplinką. Bet tada po Velso princesės Dianos mirties monarchijos populiarumas buvo gerokai sumažėjęs. Be to, 2000-ieji, kai knyga turėjo būti išleista, buvo ir karalienės Motinos šimtmečio jubiliejaus minėjimo metai, ir visoje šalyje vyko iškilmės. Visa tai prisiminusi manau, kad turėjau atkreipti dėmesį į išankstinę recenziją, sakančią, kad Šv. Jokūbo rūmuose ta tema būtų nepageidaujama. Artėjant publikacijos laikui buvo atšaukti prekybos susitarimai, užsakymai ir reklama, ir knyga „Aptikau antrininką“ – taip anąsyk ji buvo pavadinta – neišėjo.

Mano leidėjas tuomet nutraukė sutartį ir dėl paskesnės knygos, ir nors beldžiausi į daugelį durų ieškodama kitos leidyklos, nė viena manęs neįsileido. Pasijutau tiesiog priblokšta supratusi, kad mano karjera taip žaibiškai žlugo. Visa laimė, buvau neseniai ištekėjusi, turėjau mažų vaikų, tad skyriau jiems daug dėmesio, o savo malonumui parašiau tris knygas. Dabar atrodo, kad ta pertrauka buvo savotiška palaima, bet kai mano mažiausias pradėjo lankyti mokyklą, supratau, kad turiu pasistengti, sukaupti drąsą ir nusiųsti agentui naujausią rankraštį. Dėl visa ko pakeičiau pavardę ir labai apsidžiaugiau, kai po tų nemalonės metų leidėjas jį nupirko.

Išleidę dar keletą romanų, mudu su leidėju nusprendėme, kad jau metas suteikti galimybę knygai „Aptikau antrininką“. Svarbu nepamiršti, kad „Meilės laiškas“ iš dalies yra knyga apie kitą laikotarpį. Jei būčiau perkėlusį veiksmą į dabartinį pasaulį, siužetas būtų neįtikimas, mat technologijos kur kas labiau pažengusios, juolab kad mūsų saugumo tarnyba naudojasi pačiomis naujausiomis.

Baigdama noriu pakartoti, kad „Meilės laiškas“ – GROŽINIS kūrinys, čia nesama nieko panašaus į mūsų mylimos karalienės ir jos šeimos gyvenimą. Tikiuosi, jums patiks šis „alternatyvus“ variantas, JEI ši kartą jam pavyks jus pasiekti.

Lucinda Riley
2018 metų vasaris

Karaliaus gambitas

*Pirmasis ėjimas, kai baltieji aukoja pėstininką norėdami
pašalinti juodųjų pėstininką*

Prologas

Londonas, 1995 metų lapkričio 20 diena

– Džeimsai, mielas, ką darai?

Jis apsidairė nesuvokdamas, paskui nusvyravo toliau. Ji sugavo jį begriūvantį.

– Vaikštai per miegus, ką? Eime, parvesiu tave į lovą.

Malonus anūkės balsas įrodė, kad jis tebėra šioje žemėje. Žinojo, kad stovi čia ne šiaip sau, kad turi skubiai kažką padaryti, neatidėliodamas iki paskutinės akimirkos...

Bet jau pamiršo ką. Nusiminęs leidosi beveik nešamas į lovą, nekentė savęs, nes išsekęs kūnas pavertė bejėgiu vaiku, o išsiblaškęs protas vėl jį išdavė.

– Na, štai, – tarė ji, patogiai įtaisiusi. – Kaip skausmas? Gal dar morfino?

– Ne, būk gera, aš...

Tai per tą morfiną jo smegenys virto drebučiais. Rytoj jo atsisakys ir tada prisimins, ką turi padaryti prieš mirdamas.

– Gerai. Tik atsipalaiduok ir pasistenk nors kiek numigti, – ramino ji glostydama kaktą. – Jau netrukus ateis ir daktaras.

Jis žinojo, kad užmigti negalima. Užsimerkė skverbdamasis į atmintį, desperatiškai ieškodamas joje prisiminimų nuotrupų, veidų...

Tada išvydo ją taip aiškiai, kaip ir tą dieną, kai sutiko pirmą kartą. Tokią gražią, tokią švelnią...

– Prisimeni? Laišką, mano brangiausias, – sušnibždėjo ji. – Pažadėjai ją gražinti...

Žinoma!

Jis atsimerkė stengdamasis atsisėsti ir pamatė virš savęs susirūpinusį anūkės veidą. Pajuto skaudžiai duriant į alkūnės linkį.

– Džeimsai, brangusis, daktaras skyrė tau, kad nusiramintum, – pasakė ji.

Ne! Ne!

Lūpos neleido ištarti žodžių ir, kai adata įslydo, jis suprato, kad per ilgai atidėliojo.

– Apgailestauju, labai, labai apgailestauju, – atsiduso jis.

Anūkė žiūrėjo, kaip jo akys amžiams užsimerkė ir įsitempęs kūnas atsileido. Ji prisiglaudė glotniu skruostu ir pajuto, kad jo skruostas šlapias nuo ašarų.

*Bezansonas, Prancūzija,
1995 metų lapkričio 24 diena*

Ji lėtai nuėjo į svetainę prie židinio. Šiandien šalta, o kosulys dar sustiprėjo. Nusilpusi įsitaisė krėsele, pasiėmė nuo stalo naują „The Times“. Gerdama įprastą „English Breakfast“ arbatą paskaitys nekrologus. Išvydusi antraštę ir nekrologą, užimantį trečdalį pirmojo puslapio, tarkstelėjo porcelianiniu puoduku į lėkštelę.

MIRĖ GYVA LEGENDA

Vakar savo namuose Londone, supamas šeimos, mirė seras Džeimsas Harisonas, daugelio laikomas nuostabiausiu jo kartos aktoriumi. Sulaukęs devyniasdešimt penkerių. Privačios laidotuvės vyks kitą savaitę, o atminimo pamaldos už mirusįjį – sausio mėnesį Londone.

Sugniaužė širdį, o laikraštis rankose ėmė taip drebėti, kad ji negalėjo skaityti toliau. Prie nekrologo buvo įdėta nuotrauka su karaliene, jam įteikiant OBE*. Pro ašaras ji vos išvelgė tvirtą profilį, kupetą tankių žilstančių plaukų.

Ar ji galėtų... ar *išdrįstų* ten grįžti? Tik tą paskutinį kartą, atsisveikinti?..

* Britanijos imperijos 4-ojo laipsnio ordinas. (*Čia ir toliau – vertėjos pastabos.*)

Rytinė arbata vėso šalia, ji atvertė kitą puslapį ir skaitė toliau džiaugdamosi išsamiai aprašytais jo gyvenimo ir karjeros įvykiais. Paskui dėmesį patraukė trumpa antraštė po nekrologu:

DINGO TAUERIO KRANKLIAI

Pranešta, kad vakar iš Londono Tauerio dingo garsieji krankliai. Legenda byloja, kad šie paukščiai gyvena ten jau daugiau kaip penkis šimtus metų, saugodami Tauerį ir karališkąją šeimą, kaip patvirtinta karaliaus Karolio II dekretu. Kranklių prižiūrėtojas sunerimęs dėl dingimo, ir šiuo metu jų ieškoma po visą šalį.

– Dieve, padėk mums visiems, – sušnibždėjo baimei plūstant senomis gyslomis. Gal čia tik sutapimas, bet ji puikiai supranta, kas sakoma legendoje...

1

Londonas, 1996 metų sausio 5 diena

Džoana Haslam galvotrūkčiais lėkė per Kovent Gardeną, jai stigo oro, plaučiai šniokštė, darbavosi iš visų jėgų. Nardydama tarp turistų ir mokinukų būrelių, vos nepartrenkė gatvės muzikanto, kuprinė ant nugaros persikreipė. Į Bedfordo gatvę įbėgo kaip tik tuo metu, kai priešais Šv. Pauliaus bažnyčios kaldintos geležies vartus sustojo limuzinas. Vairuotojui išlipus atidaryti užpakalinių durelių automobilį jau buvo apsupę fotografai.

Velnias! Velnias!

Džoana iš paskutinių jėgų nubėgo kelis jardus iki vartų, pasukui per grįstą šventorių, o laikrodis ant raudono bažnyčios mūro patvirtino, kad ji pavėlavo. Prisiartinusi prie durų, permetė akimis paparacų būrį ir pastebėjo, kad Stivas, jos fotografas, geriau sioje vietoje, sėdi laiptų viršuje. Skverbdamasi pro fotografus, susigrūdusius aplink garsenybes, ką tik išlipusius iš limuzino, Džoana jam pamojavo, ir jis atsakė kilstelėdamas nykščius. Bažnyčioje, nuo aukštų skliautų užlietoje ramia sietynų šviesa, ji pamatė, kad visi klauptai pilnutėliai. Skambėjo tyli liūdna vargonų muzika.

Greit parodžiusi durininkui žurnalistės kortelę, ji nutipeno prie paskutinės eilės ir patenkinta atsisėdo. Pečiai kilnojosi su kiekvienu kvėpsniu, kol kuprinėje ji susirado bloknotą ir rašiklį.

Nors bažnyčioje stingdė šaltis, Džoana jautė prakaito lašelius ant kaktos, juodas ėriuko vilnos megztinis aukšta atlenkiama apykakle, užsivilkta paniškai skubant, dabar nemaloniai lipo prie nugaros. Išsiėmė popierinę nosinę ir išsipūtė žliaukiančią nosį. Tada, ranka persibraukusi ilgus tamsius išsidraikiusius plaukus, užsimerkė atgaudama kvapą. Kelias pirmąsias taip viltingai prasidėjusių metų dienas Džoana jautėsi ne kaip pamesta mylimojo, o kaip nustumta nuo „Empire State Building“ stogo. Staigiai. Ir neįspėjus.

Metjus... jos gyvenimo meilė, tiksliau – vakarykštė, *buvusi* gyvenimo meilė, štai kas tos savijautos priežastis.

Džoana stipriai prikando apatinę lūpą stengdamasi vėl nepravirkti ir ištempė kaklą pasižiūrėti į priekines eiles arčiau altoriaus. Jai palengvėjo pamačius, kad šeima, kurios visi laukė, dar neatvažiavusi. Žvelgdama pro priekines duris matė, kad paparacai lauke, prisidegę cigaretes, krapštinėja kamerų objektyvus. Sėdintieji pirmose eilėse jau nenustygo ant nepatogių medinių klauptų, šnibždėjosi su kaimynais. Ji skubiai peržvelgė minią ir įsidėmėjo įžymybes, labiausiai vertas paminėti straipsnyje, stengėsi atpažinti žmones iš pakaušių, dažniausiai pražilusių ir visai baltų. Rašantis pavardes į bloknotą atmintį vėl užplūdo vakarykščiai vaizdai...

Popiet Metjus Krouč Ende prie jos buto durų atsirado netikėtai. Po sunkiai pakeliamų linksmybių per Kalėdas ir Naujuosius metus juodu buvo sutarę padaryti pertrauką ir ramiai pabūti kiekvienas savo bute, kol vėl prasidės darbas. Džoana, deja, praleido tas dienas sloguodama bjauriai kaip niekad. Ji atidarė Metjui duris, glausdama prie savęs Mikę Pūkuotuką – karšto vandens šildyklę, vilkėjo šiltą pižamą, buvo su dryžuotomis naktinėmis puskojinėmis.

Iškart suprato, kad kažkas negerai, nes jis trypčiojo prie durų, nenorėjo nusivilkti palto, akys lakstė šen ir ten, bet į ją nežiūrėjo...

Tada pasakė, kad „galvojo“. Kad nemato jų dviejų santykių ateities. Ir viskas baigta.

– Mes buvom kartu šešerius metus, nuo tada, kai baigėm universitetą, – pasakė jis nervingai čiupinėdamas pirštines, jos kalėdinę dovaną. – Nežinau, vis maniau, kad kada nors norėsiu tave vesti – supranti, oficialiai įteisinti mūsų bendrą gyvenimą. Bet tas laikas taip ir neatėjo... – vangiai gūžtelėjo pečiais. – Ir jei dabar neįsivaikšiu to norintis, nemanau, kad iš viso kada norėsiu.

Džoana sugniaužė šildyklę, žvelgė į kaltą, gintis pasiruošusio žmogaus išraišką. Pižamos kišenėje surado drėgną popierinę nosinę ir smarkiai išsipūtė nosį. Tada pažvelgė tiesiai jam į akis.

– Kas ji?

Jo veidą ir kaklą užliejo raudonis.

– Nenorėjau, kad taip nutiktų, – sumurmėjo, – bet nutiko, ir nebegaliu toliau apsimetinėti.

Džoana prisiminė Naujųjų metų išvakares prieš keturias naktis. Ir nusprendė, kad jis apsimetinėjo velniškai gerai.

Ji tikriausiai Samanta. Dirbo su juo vienoje reklamos agentūroje. Finansų skyriaus viršininkė, ne šiaip sau kas. Viskas prasidėjo tą vakarą, kai ji tykojo vieno parlamentaro konservatoriaus dėl negražios istorijos ir pavėlavo į Metjaus agentūros kalėdinį vakarėlį. Galvoje vis sukosi žodis „klišė“. Bet ji susivaldė; juk kas tas klišės lemia, jei ne apibendrintas žmonių elgsenos apibūdinimas?

– Aš tikrai labai stengiausi liautis galvoti apie Sem, – kalbėjo toliau Metjus. – Iš tiesų per visas Kalėdas. Buvo taip nuostabu su tavo šeima Jorkšyre. Bet praėjusią savaitę vėl su ja susitikom, tik greitomis išgerti, ir...

Džoana išėjo. Samanta įėjo. Kaip paprasta.

Jam kalbant Džoana tik žvelgė priblokšta, pykčiu degančiomis akimis ir išsigandusi.

– Iš pradžių maniau, kad tai tik susižavėjimas. Bet dabar visai

aišku, kad jei taip jaučiuosi dėl kitos moters, tiesiog negaliu įsipareigoti tau. Tad elgiuosi deramai.

Metjus žvelgė į ją beveik maldaudamas padėkos už tokį kilnumą.

– Elgiesi deramai... – pakartojo ji dusliai. Tada tykiai paplūdo karščiavimo sukeltomis ašaromis. Kažkur toli girdėjo vėl veblenant atsiprašymus. Prisivertusi praplėsti paburkusias nuo ašarų akis ji pamatė, kaip Metjus, susigūžęs ir susigėdęs sėdasi į padėvėtą odinį fotelį.

– Eik lauk, – galiausiai pratrūko. – Bjaurus nedoras melagi, išverstakaili apgavike! Lauk! *Nešdinkis!*

Viską prisimindama Džoana jautėsi pažeminta, nes jis toliau nebesiteisino. Atsistojo bambėdamas kažką apie daiktus, paliktus jos bute, ir kad reikės pasikalbėti, kai viskas nusistovės, tada patraukė tiesiai prie durų.

Džoana visą vakardienos vakarą praverkė kalbėdamasi telefonu su motina, balso paštu su geriausiu draugu Saimonu ir į vis labiau šlampantį Mikės Pūkuotuko kailiuką.

Galų gale prisigėrusi migdomųjų „Night Nurse“ ir brendžio išsijungė, pasiguodusi bent tuo, kad nereikės eiti į darbą dar dvi dienas, nes prieš Kalėdas savo laikraščio Naujienų skyriuje dirbo viršvalandžius.

Tada šįryt devintą suskambo telefonas. Džoana išsibudino iš dirbtinai sukulto miego ir siektelėjo ragelio meldama, kad skambintų nusiminęs, atgailaujantis Metjus, suvokęs, kaip pasibaisėtinai pasielgė.

– Čia aš, – garsiai prabilo šiurkštus glazgiečio balsas.

Džoana, žvelgdama į lubas, tyliai nusikeikė.

– Labas, Alekai, – prašnarpštė ji. – Ko nori? Man laisvadienis.

– Deja, ne. Skambino Alisa, Ričis ir Bilas, visi serga. Atsiimsi laisvadienius kitą kartą.

– Ir jie galės kitą kartą, – Džoana pabrėžtinai garsiai nusikosėjo į ragelį. – Atsiprašau, Alekai, bet ir man visai blogai.

– Sakykim taip: šiandien padirbėji, o atsigriebsi, kiek tau priklauso, tada, kai būsi sveika ir galėsi pasidžiaugti laisvalaikiu.

– Ne, tikrai negaliu. Turiu temperatūros. Vos pastoviu.

– Tada bus visai gerai. Darbelis sėdimas, Kovent Gardeno Aktorių, arba Šv. Pauliaus, bažnyčioje. Ten dešimtą valandą bus pamaldos už serą Džeimsą Harisoną.

– Alekai, būk geras, nesiųsk manęs ten. Tik to ir betrūko – sėdėti skersvėjų pučiamoje bažnyčioje. Aš jau ir taip mirtinai peršalusi. Baigsis tuo, kad gausi sėdėti bažnyčioje per pamaldas už *mane*.

– Atleisk, Džo, kitos išeities nėra. Sumokėsiu už taksi ten ir atgal. Paskui galėsi važiuoti tiesiai namo ir atsiųsi man straipsnelį elektroniniu paštu. Pasistenk pakalbinti Zoją Harison, gerai? Stivą siunčiu daryti nuotraukų. Jeigu ji gražiai atrods, dėsime į pirmą puslapį. Taigi, iki kito karto.

– Po velnių! – Džoana nusiminusi vėl padėjo skaudančią galvą ant pagalvės. Paskui paskambino artimiausiai taksi kompanijai ir nusvyravo prie drabužių spintos susirasti deramos juodos aprangos.

Savo darbą ji labai mėgo beveik visada, juo *gyveno*, kaip dažnai sakydavo Metjus, bet šįryt rimtai paklausė savęs – kodėl. Dirbo poroje provincijos laikraščiu, o prieš metus ją pasamdė jaunesniąja reportere Londone leidžiamas „Morning Mail“, vienas populiariausių šalies dienraščių. Vis dėlto tos sunkiai gautos nors ir žemos pareigos šįryt neleido atsisakyti. Naujienų skyriaus redaktorius Alekas nuolat primindavo, kad jai už nugaros laukia tūkstantis jaunų alkanų žurnalistų. Tos šešios savaitės Naujienų skyriuje buvo sunkiausios iš visų. Valandų niekas neskaičiavo, o Alekas – pakaitom tai griežtas viršininkas, tai tikras atsidėjęs

profesionalas – tikėjosi ne mažiau, nei buvo pasiruošęs atiduoti pats.

– Duok man tą gyvenimo būdo puslapį bet kurią kitą dieną, – šniaukrojo ji vilkdamasi ne itin švarų juodą megztinį, paskui užsimovė storas vilnones pėdkelnes ir juodą sijoną atsižvelgdama į liūdną įvykį.

Taksi atvažiavo pavėlavęs dešimt minučių, paskui įstrigo didžiulėje spūstyje Čaringo kryžkelės kelyje.

– Nepyk, meilute, nieko negaliu padaryti, – atsiprašė vairuotojas.

Džoana pasižiūrėjo į laikrodėlį, mestelėjo jam dešimties svarų banknotą ir išsoko iš taksi. Dūmė gatvėmis Kovent Gardeno link dūsuodama, varvančia nosimi ir spėliojo, ar būna gyvenime dar blogiau.

Prisiminimai nutrūko žmonėms staiga liovusis šnibždėtis. Ji atsimerkė ir pasisuko, į bažnyčią įžengė sero Džeimso Harisono šeimos nariai.

Priekyje ėjo Čarlzas Harisonas, vienintelė sero Džeimso atžala, jau gerokai per šešiasdešimt. Jis gyveno Los Andžele, buvo laikomas puikiu režisieriumi, statė brangiai kainuojančius veiksmo filmus su gausybe specialiųjų efektų. Džoana prisiminė, kad kažkada laimėjo ir „Oskarą“, bet ji tokių filmų paprastai nežiūrėdavo.

Šalia Čarlzo Harisono ėjo Zoja Harison, jo duktė. Kaip Alekas ir tikėjosi, Zoja atrodė pribloškiamai – su priglundusiu juodu kostiumėliu trumpu sijonu, atidengiančiu ilgas kojas, žvilgantys plaukai susegti į kuodą ant pakaušio – tobula skaisčios odos Anglijos gražuolė. Ji buvo aktorė, vis labiau garsėjo kine, ir Metjus ėjo dėl jos iš proto. Sakydavo, kad Zoja panaši į Greisę Keli – tikriausiai jo svajonių moterį. Džoana nurijo gumulą gerklėje, stebėjosi, kodėl Metjus draugauja su ja, tamsiaake ištįsusia nevikria beveik

brunete. Nurijo gumulą gerklėje lažindamasi iš savo šildyklės Mikės Pūkuotuko, kad toji Samanta – smulktė blondinė.

Zojai Harison į ranką buvo įsikibęs devynerių ar dešimties metų berniukas, ir atrodė, kad jis nepatogiai jaučiasi vilkėdamas juodą kostiumą ir ryšėdamas kaklaraištį, – Zojos sūnus Džeimis Harisonas, pavadintas prosenelio vardu. Zoja susilaukė jo būdama vos devyniolikos ir ligi šiol neprasitarė, kas jo tėvas. Seras Džeimsas ištikimai gynė anūkės apsisprendimą gimdyti ir nutylėti apie Džeimio tėvą.

Džoana pagalvojo, koks Džeimis panašus į motiną – tie patys švelnūs veido bruožai, oda kaip pienas ir kraujas, didžiulės mėlynos akys. Zoja Harison kuo akyliausiai saugojo sūnų nuo fotoaparatus ir televizijos kamerų – jei Stivui pavyko sugauti motiną ir sūnų kartu, nuotrauka tikriausiai bus rytdienos laikraščio pirmame puslapyje.

Jiems iš paskos ėjo Markas Harisonas, Zojos brolis. Priartėjęs Džoana įdėmiai jį nužvelgė. Nors mintis tebevaldė Metjus, teko pripažinti, kad Markas Harisonas – tikrai moterų graibstoma „karšta bandelė“, kaip pasakytų jos bendradarbė reporterė Alisa. Džoana atpažino jį iš laikraščių paskalų skilčių, o visai neseniai jis buvo matomas drauge su populiaria šviesiaplauke iš britų aukštuomenės, turinčia trigubą pavardę. Markas, kitaip nei sesuo, buvo tamsiaplaukis, bet tokių pat mėlynų akių, įžūlokai pasitikėjo savimi ir todėl net buvo patrauklus. Jo plaukai beveik siekė pečius, vilkėjo jis apsiglamžiusį juodą švarką, balti marškiniai prie kaklo buvo neužsegti – jis tiesiog spinduliavo charizma. Džoana atplėšė nuo jo žvilgsnį. *Kai vėl susižavėsiu vyru, jis bus pusamžis paukščių stebėjimo ir pašto ženklelių kolekcionavimo mėgėjas*, pasakė sau nedvejodama. Stengėsi prisiminti, ką Markas Harisonas veikia – jis lyg ir pradedantis filmų prodiuseris. Na, taip ir atrodo.

– Labas rytas, ponios ir ponai, – iš sakyklos prabilo vikaras, priešais matydamas didelį sero Džeimso Harisono atvaizdą, su pamaž baltų rožių vainiko. – Sero Džeimso šeimai malonu jus čia matyti, jie dėkoja, kad atėjote pagerbti draugo, kolegos, tėvo, senelio ir prosenelio, ir gal nuostabiausio šio šimtmečio aktoriaus. Tie, kuriems teko laimė jį pažinoti, nesistebės sero Džeimso dideliu noru, kad neliūdėtumėte, o švęstumėte jį minėdami. Šeima ir aš gerbiame jo norą, tad pradėsime sero Džeimso pamėgta giesme „Prisiekiu tau, mano karalyste“. Prašom atsistoti.

Džoana išjudino skaudančias kojas ir buvo patenkinta, kad užgrojus vargonams negirdėti jos garsaus kosulio. Ji ištiesė ranką prie paprastai priešais ant klaupito padėto lapelio su giesmės žodžiais, bet kita ranka, smulki ir liesa, perregima oda, neslepiančia mėlynų gyslų, buvo greitesnė.

Tik dabar Džoana pažvelgė į kairę atidžiau pasižiūrėti, kieno ta ranka. Amžiaus suriesta dvilinka moteriškė vos siekė Džoanai iki šonkaulių. Ranka, kurioje laikė lapelį, remdamasi į klaupą, smarkiai drebėjo. Daugiau jos nebuvo matyti, apatinę kūno dalį supo juodas paltas iki kulkšnių, o veidą dengė juodas šydas.

Negalėdama skaityti, nes lapelis drebėjo laikančioje rankoje, Džoana pasilenkė prie moters ir užkalbino:

– Gal galėtume kartu?

Ranka atkišo Džoanai lapelį. Ši paėmė ir laikė jį taip žemai, kad senučiukė taip pat galėtų skaityti. Išgargsėjo giesmę, paskui bandė atsisėsti. Džoana tylomis pasiūlė jai ranką, bet pagalbos buvo atsisakyta.

– Pirmasis mūsų skaitymas šiandien yra sero Džeimso pamėgtas Danbaro* sonetas „Kvapi dorybės rožė“. Jį padeklamuos artimas velionio draugas Lorencas Salivasas.

* William Dunbar – škotų poetas (apie 1460–1520).

Susirinkusieji kantriai sėdėjo laukdami, kol senas aktorius žingsniavo į bažnyčios priekį. Paskui nuaidėjo gerai pažįstamas sodrus balsas, kadaisė kerėjęs tūkstančius žiūrovų viso pasaulio teatruose.

– Meili dorybės ir švelnumo rože, žavioji lelija...

Džoanos dėmesį atitraukė girgžtelėjimas už nugaros, ir ji pamatė atsiveriant bažnyčios duris, pro jas plūstelėjo šalto oro gūsis. Durininkas įstūmė neįgaliojo vežimėlį ir pastatė prie klapto priešais Džoaną. Durininkui nuėjus Džoana išgirdo tokį smarkų kosulį, kad jos pačios plaučių bėdos pasirodė visai menkos. Šalia sėdinčią senutę, regis, ištiko astmos priepuolis. Ji žvelgė pro Džoaną, akys už šydo buvo prikaustytos prie žmogaus vežimėlyje.

– Ar viskas gerai? – sušnibždėjo retorinį klausimą Džoana, vikarui skelbiant kitą giesmę, ir visi vėl sustojo, o jos kaimynė prispaudė ranką prie krūtinės vis dar neatitraukdama akių nuo vežimėlio.

Staiga senutė sugriebė Džoaną už rankos ir parodė duris.

Džoana padėjo moteriai atsistoti, tada laikydama per liemenį beveik nešė išnešė iš klapto. Kai jos atsidūrė šalia vyro vežimėlyje, senutė prisispaudė Džoanai prie palto kaip ieškantis apsaugos vaikas. Pora ledinių pilkų kaip plienas akių nužvelgė jas abi. Džoana nejučia suvirpėjo, atplėšė žvilgsnį nuo tų akių ir padėjo senutei žengti kelis žingsnius iki durų ir ten stovinčio durininko.

– Ši ponია... aš... jai reikia...

– Oro! – žioptelėjo senutė.

Durininkas padėjo Džoanai išvesti moterį į pilką sausį lauke ir žemyn laiptais prie vieno iš suoliukų, supančių šventorių. Džoanai nespėjus paprašyti daugiau pagalbos, durininkas nėrė į bažnyčią ir uždarė duris. Senutė susmuko šalia, trūkčiojamai gaudydama orą.

– Ar kviesti greitąją? Regis, jums tikrai nekas.
 – *Ne!* – žioptelėjo senutė, stiprus jos balsas atrodė kūnui ne pagal jėgas. – Pakvieskite taksi. Vežkite mane namo. *Būkite gera.*

– Tikrai manau, kad jums reikėtų...

Kaulėti pirštai surakino Džoanai riešą.

– Būkite gera! Taksi!

– Gerai, palaukite čia.

Džoana išbėgo pro vartus į Bedfordo gatvę ir sustabdė pravažiuojantį juodą taksi. Paslaugus vairuotojas išlipo ir paėjęs su Džoana, kad padėtų nuvesti senutę iki mašinos.

– Ar ji sveika? Seniukė kvėpuoja kažkaip... – pasakė jis Džoanai, juodviem pasodinus moterį ant galinės sėdynės. – Gal jai reikia važiuoti į ligoninę?

– Sako, kad nori važiuoti namo. – Džoana palinko prie moters klausdama: – O kur jūsų namai?

– Aš...

Pastangos įsėdant buvo ją nuvarginusios. Ji tik sėdėjo sunkiai alsuodama.

Taksistas papurtė galvą.

– Atsiprašau, širdele. Deja, tokios būklės negalėsiu jos niekur vežti, juo labiau vienas. Nenoriu, kad kas mano mašinoj numirtų. Paskui tiek kebelio. Aišku, vežčiau, jei važiuotumėt kartu. Tada jau būsit jūs atsakinga, ne aš.

– Aš jos nepažįstu... suprantat, aš dirbu... dabar turėčiau būti bažnyčioje...

– Atleiskit, mieloji, – pasakė taksistas senajai poniai. – Teks jums išlipti.

Senoji pakėlė šydą, ir Džoana pamatė, kad jos pablukusios mėlynos akys persigandusios.

– Labai prašau, – ištarė ji vien lūpomis.

– Gerai, gerai, – Džoana atsiduso nusileisdama ir įsėdo į taksi galą. – Kur važiuoti? – švelniai paklausė.

– Mari... Mari...

– Ne. Kur jus vežti? – vėl paklausė Džoana.

– Mari... le...

– Ar sakot, į Marileboną, mieloji? – paklausė taksistas nuo priekinės sėdynės.

Moteris palinksėjo, jai akivaizdžiai palengvėjo.

– Gerai, važiuojam.

Taksi dumiant senutė susirūpinusi žvelgė pro langą. Galų gale ėmė kvėpuoti lengviau, atrėmė galvą į juodą odinį atlošą ir užsimerkė.

Džoana atsiduso. Dienelė kuo toliau, tuo labiau atrodė sumauta. Alekas duos jai velnių, kai supras, kad nusiplovė nesulaukusi pamaldų galo. Pasakėle apie sunegalavusią senutę jam nepasiaiškinsi. Senutės domindavo Aleką tik jei kokią sumušą skustagalvis, atima pensiją ir palieka mirti.

– Artinamės prie Marilebono. Gal pabandytumėt išpešti, kur mes važiuojam? – iš priekio pasigirdo taksisto balsas.

– Didžioji gatvė, devyniolika, – žodžiai nuskambėjo ryžtingai ir aiškiai.

Džoana nustebusi pasigrėžė į senąją poniją.

– Jaučiatės geriau?

– Taip, ačiū. Atsiprašau, kad sukėliau tiek rūpesčių. Jums reiktų čia ir išlipti. Man viskas bus gerai, – pasakė ji, kai taksi sustojo prie šviesoforo.

– Ne, jei jau tiek atvažiavau, palydėsiu jus namo.

Senutė kiek galėdama tvirčiau papurtė galvą.

– Būkit gera, savo labai, aš...

– Mes jau beveik atvažiavom. Padėsiu įeiti vidun ir važiuosiu atgal.

Senutė atsiduso, susigūžė palto klostėse ir nieko nebesakė, kol taksi sustojo.

– Atvažiuom, mieloji, – tarė taksistas atidaręs dureles, iš veido buvo matyti, kad jam palengvėjo, nes moteris tebėra gyva.

– Prašom, – senoji pasiūlė penkiasdešimties svarų banknotą.

– Deja, neturėsiu gražos, – tarė jis, padėjo jai išlipti ant šali gatvio ir prilaikė, kol šalia atsistojo Džoana.

– Štai, aš turiu, – Džoana padavė vairuotojui dvidešimt svarų. – Palaukit manęs čia. Bemat sugrįšiu.

Senutė, jau ištrūkusi iš jos glėbio, netvirtai tipeno prie durų už spaudos kiosko.

Džoana nusekė iš paskos.

– Gal aš atrakinsiu? – pasiūlė ji, kai artrito pažeisti pirštai ilgai stengėsi pataikyti raktą į spyną.

– Ačiū.

Džoana pasuko raktą, atidarė duris, ir senutė beveik įpuolė pro jas.

– Eikit vidun, *greičiau!*

– Man... – laimingai parvežus senutę namo, Džoanai reikėjo grįžti į bažnyčią. – Gerai, – nenoriai žengė vidun. Moteris tuoj pat užtrenkė duris jai už nugaros.

– Eikite paskui mane.

Ji pasuko prie durų siauro koridoriaus kairėje. Šiaip taip sugrabaliotas antras raktas buvo pagaliau įkištas į spyną. Džoana nusekė iš paskos į tamsą.

– Šviesos jungiklis už jūsų dešinėje.

Džoana paieškojo jungiklio, spragtelėjo ir pamatė stovinti nedideliame drėgme atsiduodančiame prieškambaryje. Priešais buvo trejos durys, o dešinėje laiptai.

Senutė atidarė vienas tų durų ir įjungė šviesą. Stovėdama už

jos Džoana matė kambarį, pilną dėžių, kokiomis gabenama arbata, sukrautų viena ant kitos. Kambario viduryje stovėjo siaura aprūdijusi geležinė lova. Prie vienos sienos tarp arbatos dėžių buvo įspraustas senas fotelis. Trenkė šlapimu, ir Džoanai pasidarė negera.

Senutė nuėjo prie fotelio ir iš lėto atsisėdusi į jį su palengvėjimu atsiduso. Parodė arbatos dėžę prie lovos.

- Tabletės, mano tabletės. Gal paduotumėt?
- Žinoma.

Džoana atsargiai prasibrovė pro dėžes ir paėmusi tabletes nuo dulketo paviršiaus pastebėjo, kad nurodymai, kaip vartoti, parašyti prancūziškai.

- Ačiū. Dvi. Ir vandens.

Džoana padavė stiklinę vandens, stovinčią ten, kur buvo padėtos tabletės, tada atsuko buteliuko dangtelį ir iškračiusi į drebančią ranką dvi tabletes stebėjo, kaip senoji įsideda jas į burną. Pagalvojo, gal jau būtų galima išeiti. Suvirpėjo kiaurai smelkiantis dvokui ir nykumui.

- Ar jums tikrai nereikia gydytojo?

– Tikrai ne, ačiū. Aš žinau, mieloji, kas man negerai, – jos lūpas iškreipė šypsenėlė.

– Ką gi. Man, deja, jau reikia grįžti į pamaldas. Turiu parašyti apie jas savo laikraščiu.

– Žurnalistė? – senutės tartis jau atgavus balsą buvo tobulai angliška.

- Taip. Dirbu „Morning Mail“. Aš jaunesnioji reporterė.

- Kuo jūs vardu, brangioji?

- Džoana Haslam. Ar jūs išsikraustot? – ji mostelėjo į dėžes.

– Ko gero, galima sakyti ir taip, – jos žvilgsnis buvo nukreiptas į toli, melsvos akys žvilgėjo. – Nebeilgai čia būsiu. Gal ir gerai, kad užsibaigs taip...

– Ką norit pasakyti? Klausykit, jei jūs sergat, leiskit nuvežti į ligoninę.

– Ne, ne. Jau per vėlu. O jūs, mano brangioji, grįžkite į savo gyvenimą. Sudie.

Senutė užsimerkė. Džoana kiek pastovėjo ją stebėdama, pasikui po kelių sekundžių išgirdo tyliai knarkiant.

Jausdamasi siaubingai kalta, bet nebegalėdama išverti tame kambaryje, Džoana tyliai išėjo ir nubėgo prie taksi.

Kai grįžo į Kovent Gardeną, pamaldos jau buvo pasibaigusios. Harisonų šeimos limuzinas išvažiavęs, šventoriuje stoviniavo keli parapijiečiai. Jausdamasi baisiai bjauriai, Džoana išpešė iš jų porą sakinių ir susistabdė kitą taksi, visai nusivylusi tokiu niekais nuėjusiu pusdieniu.